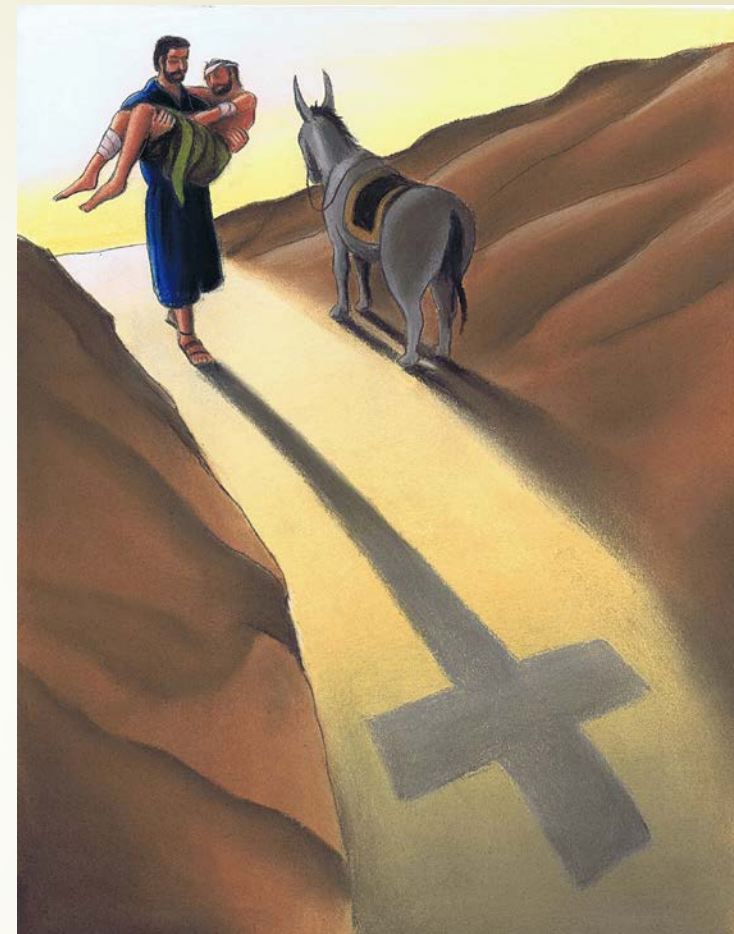

Kongregacija za nauk vere

Usmiljeni Samarijan

Pismo o skrbi za ljudi v kritičnih
in končnih fazah življenja

UVOD

Usmiljeni Samarijan zapusti svojo pot, da bi pomagal bolnemu človeku

= **PODOBA JEZUSA KRISTUSA,**

ki sreča človeka, ki je potreben odrešenja in poskrbi za njegove rane in njegovo bolečino z »oljem tolažbe in vinom upanja«.

On = zdravnik duš in teles

-
- Kako naj danes to sporočilo konkretiziramo - prevedemo v sposobnost spremljanja bolnega in umirajočega človeka?
 - Pomagati mu
 - ☐ ob spoštovanju človeškega dostojanstva
 - ☐ in njegove poklicanosti k svetosti – najvišje vrednote njegovega bivanja samega

Razvoj biomedicinskih tehnologij je povečal klinične sposobnosti medicine

- v diagnostiki
- v negi pacientov.
- terapiji

Cerkev z upanjem gleda na znanstveno in tehnološko raziskovanje – priložnost za služenje celostnemu dobremu življenja in dostojanstva vsakega človeškega bitja.

Potrebno pa je **modrost moralnega razločevanja.**

NAMEN DOKUMENTA

dokument želi razsvetliti pastirje in vernike v njihovih pomislekih in dvomih glede zdravstvene, duhovne in pastoralne pomoči bolnikom v kritičnih in končnih obdobjih življenja.

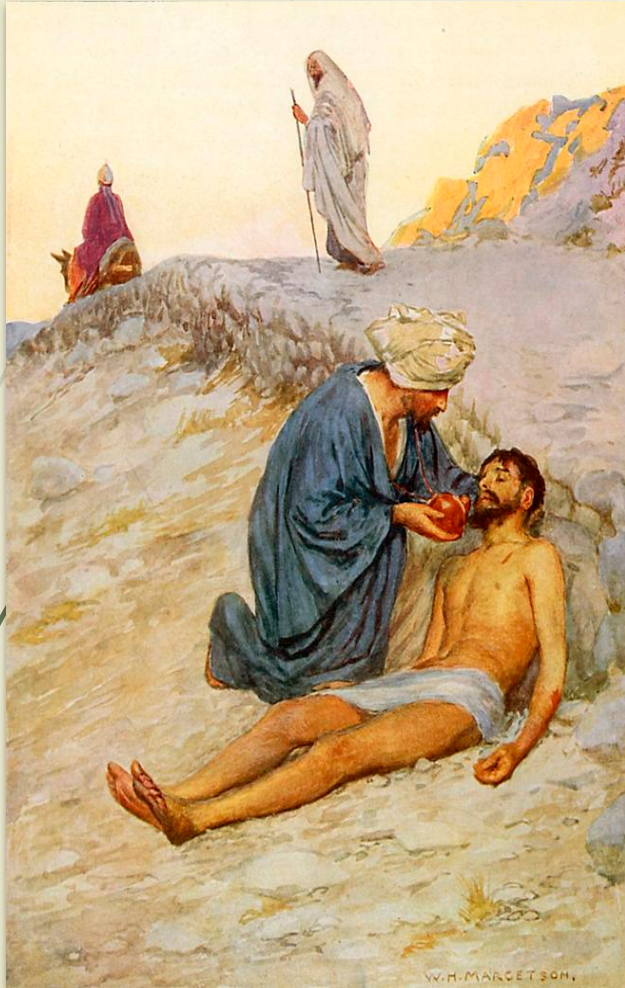
Cerkveno učiteljstvo s tem dokumentom želi:

- * ponovno potrditi sporočilo evangelija kot temelja,
- * opozoriti na poslanstvo tistih, ki so v stiku z bolniki v kritičnih in končnih fazah
- * zagotoviti natančne in konkretne pastoralne smernice, da bi omogočali osebno srečanje bolnika z Božjo usmiljeno ljubeznijo.

1. Skrb za bližnjega

Vrednost človeškega življenja, tudi ko se kaže v svoji slabotnosti in krhkosti.

- trpljenje vsebuje *veličino posebne skrivnosti*, ki nam jo lahko razkrije samo Božje razodetje
 - Vsakemu zdravstvenemu delavcu je zaupano posebno poslanstvo zvestega varovanja človeškega življenja do njegove naravne dopolnitve s pomočjo, ki je sposobna v vsakem pacientu obnoviti globok smisel njegovega bivanja
- * **Skrb za**
- »telo«, ki je snovno in časovno končno,
 - in »dušo«, želja po neskončnem in naravnost na večnost.

Usmiljeni Samarijan vanj vloži ne samo denar, ki ga ima, ampak tudi tistega, za katerega upa, da ga bo zaslužil v Jerihi, in obljubi, da bo plačal ob povratku.

Kristus nas vabi, naj zaupamo v njegovo nevidno milost in nas spodbuja k **velikodušnosti**, ki temelji na nadnaravni ljubezni,

ko se poistoveti z vsakim bolnikom:

»Kar ste storili enemu od teh mojih najmanjših bratov, ste meni storili« (Mt 25, 40).

*Dati prostor odnosu, ki se gradi iz priznanja ***krhkosti in ranljivosti*** bolnega človeka.

*Šibkost nas namreč spominja na našo odvisnost od Boga in nas vabi, da odgovorimo s spoštovanjem, ki ga dolgujemo bližnjemu.

*Gre za ***kontemplativni pogled***, ki zna v svojem obstoju in v obstoju drugega dojeti edinstven in neponovljiv čudež, ki ga prejme in sprejme kot dar.

*To je pogled nekoga, ki si ne domišlja, da si je prisvojil resničnost življenja, ampak jo zna sprejemati takšno, kakršna je

* V bolezni skuša odkriti smisel in se prepusti Gospodu življenja.

SMRT = del človeškega stanja

TODA biti odgovoren v odnosu do bolne osebe, to pomeni zagotoviti ji nego vse do konca.

Pastoralna skrb vseh, družinskih članov, laikov, bolničarjev in duhovnikov lahko bolnemu pomaga, da vztraja v posvečujoči milosti in umre v ljubezni, v Božji ljubezni.

2. Živa izkušnja trpečega Kristusa in oznanilo upanja

Če ponovno preberemo strani Kristusovega trpljenja, na njih najdemo doživetje nerazumevanja, zasmeha, zapuščenosti, telesne bolečine in tesnobe.

Ta izkustva danes prizadenejo številne bolnike, na katere pogosto gledajo kot na breme za družbo.

Ne samo poslušati, tudi **razumeti**,
kaj pomeni, če se počutiš osamljenega, zapuščenega,
in v stiski zaradi bližnje smrti,
telesne bolečine, trpljenja,
ko pogled družbe njegovo vrednost meri
glede na kakovost življenja
in mu da čutiti, da je breme za načrte drugih.

V Kristusovem križu je zgoščeno in povzeto vse zlo in vse trpljenje sveta.

- **fizično zlo**, katerega znak je križ kot orodje nečastne in sramotne smrti;
- **psihološko zlo**, izraženo v Jezusovi smrti v najmračnejši osamljenosti, zapuščenosti in izdanosti;
- **moralno zlo**, ki se kaže v obsodbi Nedolžnega na smrt;
- **duhovno zlo**, ki se kaže v zapuščenosti, v kateri je zaznati Božji molk.

Kristus čuti bolečo matere in učencev, ki »stojijo« pod križem. V tem njihovem »stati«, je vsa bližina naklonjenosti, ki mu omogoči živeti tudi tiste ure, ki so se zdele brez smisla.

Tisti, ki »**stojijo**« ob bolniku, niso samo priče,

- ▶ so živo znamenje naklonjenosti,
- ▶ vezi,
- ▶ notranje razpoložljivosti za ljubezen,

ki trpečemu omogoča, da odkrije na sebi pogled,
ki je času bolezni sposoben vrniti **smisel**.

V doživetju občutka, da smo ljubljeni,
vse življenje najde svojo utemeljitev.

* Kristusa je na poti njegovega trpljenja podpiralo
trdno zaupanje v Očetovo ljubezen.

Ob koncu življenja je pogosto navzoča skrb za tiste,
ki jih zapuščajo:

za otroke, sozакonca, starše, prijatelje...

Isto skrb je imel tudi Kristus,
ki je pred smrtjo mislil na mater, ki bo ostala sama v bolečini.

Čas na koncu življenja je čas odnosov.

Smrt, čeprav zaznamovana z bolečim prehodom
je *priložnost za večje **upanje** po zaslugi vere,*
po kateri smo udeleženi pri Kristusovem **odrešilnem delu.**

Bolečina je znosna samo tam, kjer je **upanje.**

Upanje, ki ga Kristus prenaša na trpečega in bolnega
je njegova navzočnost, njegova stvarna bližina.

Upanje ni le pričakovanje boljše prihodnosti,
je tudi **pogled na sedanost**, ki jo napolni s **smislom.**

Vstajenje:

- * večno življenje

- * pa tudi: zadnja beseda ni nikoli smrt, bolečina, izdaja, zlo.

V skrivnosti vstajenja je potrditev Očetove ljubezni, ki nikoli ne popusti.

Čeprav je paliativna oskrba zelo pomembna
in dragocena,
ne zadošča, če ni nikogar,
ki bi »stal« poleg bolnika
in mu pričeval o njegovi
enkratni in neponovljivi vrednosti.
Za verujočega gledati na Križanega pomeni
zaupati v Božje razumevanje in ljubezen.

Na oddelkih za intenzivno nego, v domovih za kronične bolnike
smo lahko navzoči kot funkcionarji,

ali pa kot ljudje, ki »**stojijo**« z bolnikom.

Trpečemu lahko ponudimo sogovornika,

ki mu lahko nameni besedo, misel, izroči stisko in strah.

»*Stati*« je eno od znamenj ljubezni in upanja, ki ga nosi v sebi.

Oznanilo življenja po smrti ni utvara ali tolažba, ampak gotovost,
ki je v središču ljubezni, ki se ne použije v smrti.

3. Samarijanovo »srce, ki vidi«.

Človeško življenje je svet in nedotakljiv dar

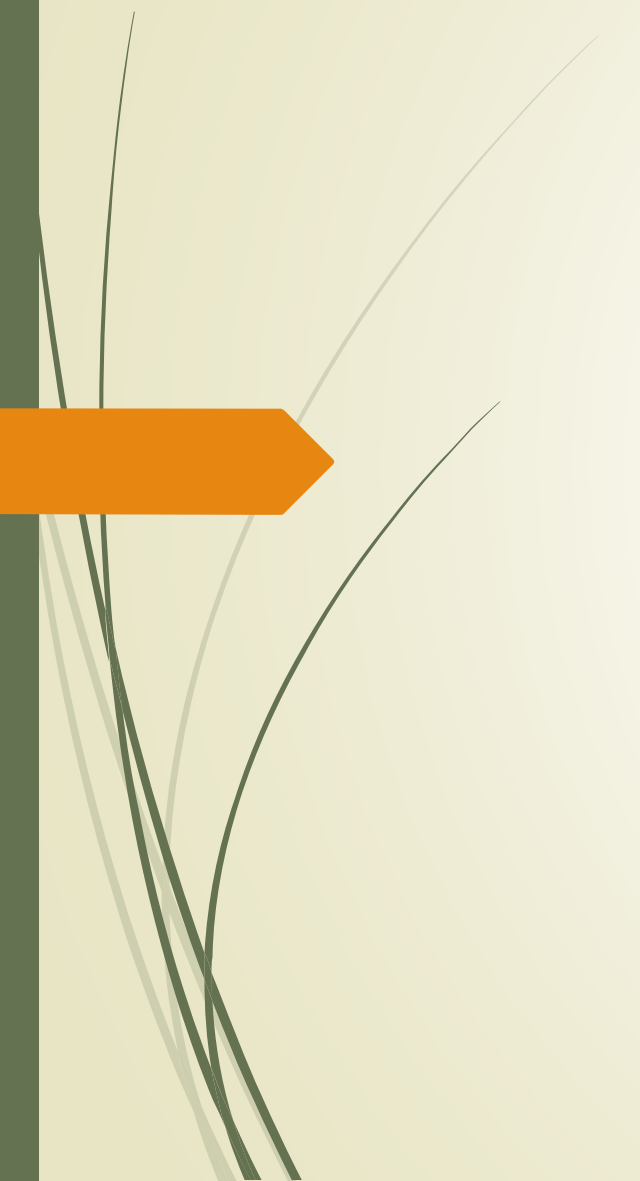

Človek ohranja svoje izvorno dostojanstvo, da je ustvarjen po Božji podobi, ker je poklican biti »podoba in slava Boga«.

Njegovo dostojanstvo je v tej poklicanosti.

Bog je postal človek, da bi nas rešil, ko nam je obljubil odrešenje in nas namenil za občestvo z Njim:

v tem je zadnji temelj človekovega dostojanstva.

Cerkvi je lastno,
da z **usmiljenjem** spremlja najšibkejše
na njihovi poti bolečine
in jih usmerja k Božjemu odrešenju.
To je Cerkev usmiljenega Samarijana,
ki »ima službo bolnim za sestavni del svojega poslanstva«.

Program usmiljenega Samarijana je

»srce, ki vidi«.

Potrebno je **spreobrniti pogled srca**,

ker tisti, ki gleda, pogosto ne vidi, ker manjka sočutja.

Brez sočutja se tisti, ki gleda, ne vplete v to,

kar opazuje in gre mimo;

kdor pa ima sočutno srce, se ga to dotakne in ga vključi,

se zaustavi in poskrbi«.

To srce vidi, kjer je potrebna ljubezen in deluje temu primerno.

Človeško življenje = vzvišena dobrina
Družba je poklicana, da ga prepozna.
Življenje je svet in nedotakljiv dar.
Vsak človek
ima transcendentno poklicanost
in enkraten odnos z Njim, ki daje življenje.

Vsakemu človeku ponuja odrešenski načrt tako, da lahko zagotovi:

„Življenje je vedno dobro“.

Bog stvarnik namreč daje človeku življenje in njegovo dostojanstvo kot dragocen dar, ki ga mora varovati in razvijati, in za katerega bo moral nazadnje odgovarjati Njemu.

Evtanazija ni priznanje človekove avtonomije
ampak nepriznanje vrednote njegove svobode,
vrednote njegovega življenja.

Pomeni odreči mu vsako nadaljnjo možnost človeškega odnosa,
smisla bivanja
in rasti v teologalnem življenju.

Namesto Boga odločamo o trenutku smrti.

4. Kulturne ovire, ki zatemnijo sveto vrednoto vsakega človeškega življenja

Nekateri dejavniki danes
omejujejo sposobnost dojetanja
globoke in notranje vrednote vsakega človeškega življenja.

1. sklicevanje na dvoumno rabo pojma »dostojne smrti«
v odnosu do pojma »kakovost življenja«.

- utilitaristična perspektiva, ki je povezana z ekonomskimi
možnostmi, z 'blaginjo', lepoto in uživanjem telesnega
življenja,

ob pozabljanju drugih globljih razsežnosti

– odnosnih, duhovnih in verskih – bivanja.

Življenje se smatra za vredno samo, če dosega neko
sprejemljivo raven kakovosti po sodbi ljudi.

Tako pa ni več priznано, da ima človeško življenje
vrednost samo v sebi.

2. ovira, je zmotno razumevanje »sočutja«.

Da ne bi trpeli, je bolje umreti - »sočutna« evtanazija.

V resnici pa človeško sočutje ni v tem, da povzročimo smrt,
ampak da:

sprejmemo bolnika,

ga podpiramo v težavah,

mu nudimo ljubezen, pozornost in sredstva za lajšanje trpljenja.

3. dejavnik je vedno večji individualizem,

- da druge vidimo kot omejitev in grožnjo naši svobodi.

Posameznik, si domišlja, da bo rešil samega sebe,

ne da bi priznal,

da je v največji globini odvisen od Boga in od drugih.

Korenina bolezni našega časa:

- osamljenost

- obubožanje medosebnih odnosov

»Kultura odmetavanja«

Žrtve so prav najbolj krhka človeška bitja,
ki so v nevarnosti,
da bodo »izvržena« iz mehanizma,
ki hoče biti za vsako ceno učinkovit.

»Kultura smrti«, ustvarja »prave strukture greha«.

Povzroča zmedo med dobrim in zlom,
medtem ko ima sicer vsako osebno življenje
edinstveno in neponovljivo vrednost.

5. Nauk cerkvenega učiteljstva

1. Prepoved evtanazije in samomora s pomočjo

- evtanazija se umešča na raven namenov in uporabljenih metod
- gre za nameren in moralno nesprejemljiv uboj človeške osebe
- samomor s pomočjo še poveča resnost tega dejanja, ker še nekoga drugega naredi za udeleženca svojega obupa
- Ne ubijaj = "da" življenju

2. Moralna obveznost izključitve terapijske vztrajnosti

- Učiteljstvo Cerkve opozarja, da ima človek pravico umreti v največji možni spokojnosti in s človeškim in krščanskim dostojanstvom.
- Zaščita dostojanstva umiranja pomeni izključiti tako prehitevanje smrti kakor tudi njeno odlaganje s t.i. "terapijsko vztrajnostjo". Današnja medicina namreč razpolaga s sredstvi, ki so sposobna umetno zadrževati smrt, ne da bi bolnik v takšnih primerih imel stvarno korist.

3. Osnovna nega: Dolžnost hranjenja in hidracije

- Temeljno in potrebno načelo spremljanja bolnika je neprekinjenost pomoči njegovim bistvenim fiziološkim funkcijam.
- Če oskrba s hrano in tekočino ne kaže nobene koristi za bolnika, je treba njihovo dovajanje prekiniti.
- gre za spoštovanje naravnega poteka kritične ali končne bolezni.
- umetni načina dovajanja uporabimo, pod pogojem da bolniku ne škoduje in mu ne povzroča nesprejemljivega trpljenja.

4. Paliativna oskrba

- je izraz najbolj pristnega človeškega in krščanskega dejanja »skrbi za«, otipljivo znamenje sočutnega »stati« poleg tistega, ki trpi.
- Le-ta drastično zniža število oseb, ki zahtevajo evtanazijo.
- vključuje skrb za bolnika (potreba po pomoči, lajšanju bolečine, čustvene in duhovne potrebe) ter za družinske člane (vlivati upanje v Boga).
- Napačno oz. dvoumna opredelitev– nekateri zakoni predvidevajo tudi zdravniško pomoč pri smrti.

5. Vloga družine in hospicev

- središčno vlogo v oskrbi bolnika ima družina, saj je bistveno, da bolnik ne čuti, da je breme, ampak je deležen bližine in naklonjenosti svojih dragih.
- hospici – "krščanski odgovor na skrivnost smrti in trpljenja ni razlaga, ampak **prisotnost**". Hospici so zgled človečnosti v družbi, so svetišča bolečine, ki je živeta s polnostjo smisla.
- Papež poudarja, da si želi, da bi bili takšni centri še naprej kraji, na katerih bi se z vso prizadevnostjo izvajala 'terapija dostojanstva', in tako gojila ljubezen in spoštovanje do življenja.

6. Spremljanje in oskrba v prenatalni in pediatrični starosti

- Otroci, ki so prizadeti zaradi deformacije ali kakršne koli patologije, so mali bolniki, ki jim je sedanja medicina vedno sposobna pomagati in jih spremljati na način, ki spoštuje življenje.
- Namen empatičnega spremljana otroka je dodati **življenje letom** in ne let življenju.

7. Analgetična terapija in prekinitev zavesti

- Raba analgetikov je torej del skrbi za bolnika, kakršno koli dovajanje pa, ki bi neposredno in namerno povzročilo smrt, je evtanazijsko dejanja in je nesprejemljivo.
- Globok verski čut lahko omogoči bolniku, da bolečino doživlja kot **poseben dar Bogu v luči odrešenja**; vendar Cerkev potrjuje dopustnost sedacije (uporaba analgetikov za blažitev bolečin- nezavest) kot del zdravljenja, ki se nudi bolniku, zato da bi konec življenja dosegel v miru in v najboljšem notranjem stanju.

8. Vegetativna stanja ali stanje minimalne zavesti

- Drug primer je primer bolnika s trajnim pomanjkanjem zavesti, tako imenovano »vegetativno stanje ali stanje minimalne zavesti«.
- običajna ukrepa – hidracija in hranjenje na umeten način
- nuditi pomoč domačim pri prenašanju dolgotrajnega bremena, da ne bodo obupali ali pa da edine rešitve ne bodo videli v prekinitvi zdravljenja.

9. Ugovor vesti zdravstvenih delavcev in katoliških zdravstvenih ustanov

- priznanje države za ugovor vesti na medicinskem in zdravstvenem področju (služenje življenju dnevno izziva vest-splav, evtanazija)
- področje krščanskega pričevanja "Bogu se je treba bolj pokoravati kot ljudem (Apd 5,29).
 - ne obstaja pravica do samomora, evtanazije, ampak obstaja pravica do varovanja življenja in sobivanja med ljudmi. Edina resnična pravica je pravica bolnika, da je spremljan in zdravljen s humanostjo.

10. Pastoralno spremljanje in podpora zakramentov

- Vsak je poklican, da bi bil »služabnik tolažbe« ob kakršni koli človeški žalosti in pobitosti.
- gre za odgovornost celotne krščanske skupnosti in za kreposti empatije in sočutja.
- Pomagati kristjanu, da živi trenutek smrti v duhovnem spremljanju, je najvišje dejanje ljubezni.
- Prilika o usmiljenem Samarijanu kaže, kakšen bi moral biti odnos z bližnjim, ki trpi, **kakšnim držam se je treba ogibati** – brezbržnosti, apatiji, predsodkom, strahom, da si bomo zamazali roke, zaprtost v svoje zadeve – in **katerih se je treba lotiti** – pozornost, poslušanje, razumevanje, sočutje, obzirnost.

11. Pastoralno razločevanje pri tistem, ki prosi za evtanazijo ali za samomor s pomočjo

- Čisto poseben primer je pastoralno spremljanje nekoga, ki je izrecno prosil za evtanazijo ali za samomor s pomočjo. Glede zakramenta sprave se mora spovednik prepričati, da obstaja kesanje (in bolnik ne vztraja pri odločitvi za hudo nemoralno dejanje), ki je potrebno za veljavnost odveze.
- Ne pozabimo, da je odlog odveze tudi **zdravilno dejanje** Cerkve, ki ni namenjeno obsodbi grešnika, ampak da ga spodbudi in spremlja k spreobrnjenju.

12. Reforma vzg. sistema in usposabljanja zdr. delavcev

- Družina, šola, druge vzgoje ustanove in župnijske skupnosti morajo vztrajno delati za prebuditev in prečiščenje tiste občutljivosti do bližnjega in njegovega trpljenja, ki jo simbolizira lik evangeljskega Samarijana.
- Psihološka in duhovna oskrba bolnika in zdravstvenega osebja
- Paliativna oskrba
- Človeška in duhovna pomoč

6. Zaključek

Krščansko pričevanje kaže, da je **upanje** vedno možno, tudi znotraj kulture odmetavanja.

Največja beda je v pomanjkanju **upanja** pred smrtjo. To upanje oznanja krščansko pričevanje, ki mora biti, da bi bilo učinkovito, živeto v veri.

Usmiljeni Samarijan, ki v središče svojega srca postavlja obličje brata v težavah, zna videti njegovo potrebo, mu nudi vse, kar potrebuje, da ga reši rane zapuščenosti in odpre v njegovem srcu svetle špranje **upanja**.

Ta poklicanost k ljubezni in skrbi za drugega, ki s seboj nosi dobičke večnosti, je Gospod življenja jasno izrazil v priliki o poslednji sodbi: prejmite v dediščino kraljestvo, zakaj bolan sem bil in ste me obiskali. Kdaj, Gospod?

Kadar koli ste to storili svojemu najmanjšemu bratu, svojemu trpečemu bratu, ste meni storili (prim. Mt 25,31-46).

Konkretni primeri izkušenj v zdravstvenem delu lahko preberemo
v Naši družini 2021 (priloga Družine):

- * št. 1, str. 12 - Biti medicinska sestra ni samo poklic, je poslanstvo (Monika Ažman)
- * št. 2, str. 14 - Male pozornosti za veliko veselje (Ana Petrič)

Istituto Figlie di Maria Ausiliatrice

Salesiane di Don Bosco

Slovensko-hrvaška inšpektorija "Marija
Pomočnica" – SLC – Ljubljana – Slovenija

Pripravili s. Milena Derlink in s. Lucija Nastran FMA